

HELIKOPTER ZARADI DOTRAJANOSTI RESTAVRIRALI

Zaradi vpliva vremenskih razmer in dotrajanosti materiala je bil helikopter v slabem stanju, zato se je Slovenska vojska odločila, da se bo ta simbol vojne za osamosvojitve Slovenije in slovenskega vojaškega letalstva restavriral in prebarvalo v barvno shemo TO-001 Velenje. Z uspešno restavracijo smo pustvarili podobo helikopterja kot dokument časa in dogajanja, povezanega z osamosvajanjem Slovenije.

Najprej je bilo treba ugotoviti stopnje ohranjenosti helikopterja in pripraviti načrt za obnovo. Junija 2008 je bil helikopter pregledan in narejen je bil seznam manjkajočih in dotrajanih delov. Hkrati so nekatere dele naročili pri Eurocopterju, nekateri deli pa so bili popravljeni v tehnični delavnici. Poleg tega je bilo potrebno helikopter prestaviti pod streho, da smo ga zaščitili pred vremenskimi razmerami. Kmalu zatem so bila iz helikopterja odstranjena vsa stekla, armaturna plošča in notranjost. Tako je bil helikopter pripravljen za barvanje.

RESTAVRACIJA KONČANA V DOBREGA POL LETA

Zaradi dolgotrajne izpostavljenosti pleksi stekla vremenskim razmeram in predvsem sončnim UV-žarkom, so bile zelo poškodovane vse steklene površine na helikopterju. Najbolj so bila uničena stekla na desni strani helikopterja. Leta 1996, pri prvi restavraciji, so bila prva stekla začasno vstavljena in kar zalepljena na plovilo. Pri snemanju stekel jih je bilo zato treba razbiti, da smo jih lahko zamenjali. Ob vgradnji novih stekel je te bilo treba obrusiti, da so bila primerna za helikopter. Helikopter smo zaradi avtentičnosti sprva prebarvali v JVL shemo in nato prebarvali v shemo TO - 001 Velenje. Barvni odtenek smo določili na podlagi videoposnetkov in ostankov gazele sestreljene v Rožni dolini. Projekt restavriranja je trajal sedem mesecev, sama dela pa so bila opravljena v petih mesecih.

SKUPINA ZA RESTAVRACIJO HELIKOPTERJA

Vodja projekta je bil stotnik Peter Anžič iz ONPVL. Pri restavraciji so sodelovali še: višji vodnik Janez Arzenšek, višji vodnik Jože Ciglar, štabni vodnik Boro Dajčman, višji vodnik Gorazd Celan, Rok Filipčič, vodnik Dejan Gabrovec, podpolkovnik mag. Mihael Klavžar, višji vodnik Zoran Kmetič, višji vodnik Robert Kobak, višji vodnik Franc Oštir, vodnik Tomaž Porenta, Matjaž Ravbar, višja vodnica Sanda Rimahazi, vodnik Fredi Rojko in vodnik Jože Tršelič ter zunanji strokovni sodelavci Nika Bele, Franc Gladek, Sašo Knez, Milan Kranjc, Tomaž Janez Pečenko, Maksimiljan Pele, Tomaž Perme, Alojz Potočnik in Ivan Spruk. V projektu sta sodelovala tudi akterja prebega leta 1991 Jože Kalan in Bogo Šuštar.

RESTAVRACIJA HELIKOPTERJA

GAZELA

TO 001 VELENJE

VOJAŠKI MUZEJ SLOVENSKE VOJSKE

Avtor: Matjaž Ravbar,
Rok Filipčič.

Fotografije: arhiv VM SV,
arhiv Marko Malec,
Tomaž Perme.

Oblikovanje: Irena Kraljič Smolej.

SPLOŠNI PODATKI

Helikopter gazela (gazelle SA-341/342) je eden najbolj množičnih večnamenskih lahkih helikopterjev, namenjen predvsem izvidovanju, šolanju in tudi protioklepnemu delovanju. V tovarni Soko v Mostarju se je leta 1977 začela licenčna proizvodnja plovil HO-42, HI-42 hera, HS-42, NH-42M gama in HO-45 gama. V Jugoslovanskem vojnem letalstvu je bilo v uporabi okoli 200 primerkov.

TEHNIČNI PODATKI:

posadka: 2 + 3 potniki
dolžina trupa: 9,5 m
višina: 3,19 m
premer rotorja: 11,97 m
masa praznega helikopterja: 958 kg
maksimalna vzletna masa: 1800 kg
maksimalna hitrost: 310 km/h
maksimalna višina: 5400 m
dolet: 600 km
motor: Turbomeca Astazou IIIA turboshaft, 529 KS.

PREBEG

Helikopter gazelle SA-341 (HO-42) s serijsko številko JVL 12660 je bil izdelan leta 1979 ter bil 1981 dodeljen letalski enoti na Brniku in sicer 894. helikopterski eskadrilji za izvidovanje in zveze.

Od 27. junija 1991 sta bila pilot, kapetan 1. razreda Jože Kalan in letalski tehnik, zastavnik 1. razreda Bogo Šuštar s helikopterjem nastanjena v mariborski vojašnici, njuna naloga je bila izvidovanje ob slovensko-hrvaški meji. 28. junija 1991 sta s helikopterjem prebegnila iz JLA in se najprej odpravila na Golte, kjer so helikopterju tudi prebarvali oznake JVL in jih nadomestili z oznakami TO-001 Velenje ter dodali slovenski grb in znak TO, nato so ga imeli hranjenega na kmetijah Rezoničnik in Žohar pod Smrekovcem.

Leta 1992 so helikopter vpisali v civilni register z oznako SL-HAA in ga ob tej priložnosti tudi prebarvali v civilno barvno shemo. Helikopter je 15. brigada VL uporabljala za šolanje in prevoz potnikov.

21. junija 1994 je prišlo do nesreče, po kateri so ga restavriral in leta 1996 postavili kot spomenik na vhodu v letalsko bazo na Brniku.